

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NILO JÄÄSKINEN
7 päivänä helmikuuta 2013¹

Asia C-536/11

Bundeswettbewerbsbehörde

vastaan

Donau Chemie AG,

Donauchem GmbH,

DC Druck-Chemie Süd GmbH & Co KG,

Brenntag Austria Holding GmbH,

Brenntag CEE GmbH,

ASK Chemicals GmbH, aiemmin Ashland-Südchemie-Kernfest GmbH,

ASK Chemicals Austria GmbH, aiemmin Ashland Südchemie, ja Hantos Ges.m.b.H.

(Ennakkoratkaisupyyntö – Oberlandesgericht Wien (Itävalta))

Kilpailu — Vahingonkorvauskanne — Näyttö — Tutkittavaksi ottaminen — Kolmansien oikeus tutustua päätökseen saatetun julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asiakirjoihin siviilikanteen tueksi — Kolmansia, joille on mahdollisesti aiheutunut vahinkoa kartellista, edustavan yhteenliittymän pyyntö saada tutustua asiakirjoihin — Säädös, jolla evätään tutustumisoikeus ilman julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin kaikkien asianosaisten suostumusta — Kysymys siitä, onko tuomioistuimilta puuttuva toimivalta punnita merkityksellisiä tekijöitä, leniency-menettelyissä kerättyjen todisteiden suoja mukaan luettuna, effet utile -periaatteen vastaista — Vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteet — SEU 19 artiklan 1 kohta — SEUT 101 artikla — Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla

I Johdanto

1. Kartelleista ja muista kilpailunrajoituksista vuonna 2005 annetun Itävallan liittovaltion lain (Bundesgesetz gegen Kartelle und andere Wettbewerbsbeschränkungen, jäljempänä KartG) 39 §:n 2 momentissa evätään kolmansilta oikeus tutustua julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asiakirjoihin ilman oikeudenkäynnin asianosaisten suostumusta. Verband Druck & Medientechnik (jäljempänä VDM) ajaa painoalalla toimivien yritysten etuja. Se on pyytänyt Oberlandesgericht Wieniä antamaan kilpailutuomioistuimena (jäljempänä kilpailutuomioistuin) määräyksen, jolla varmistetaan oikeus tutustua asiakirjoihin, jotka koskevat päätökseen saatettua julkisoikeudellista kilpailuoikeudenkäyntiä Bundeswettbewerbsbehörden (jäljempänä liittovaltion kilpailuviranomainen) sekä Donau Chemie AG:n ja kuuden muun painokemikaalien tukkukauppaa harjoittavan taloudellisen toimijan välillä.

¹ — Alkuperäinen kieli: englanti.

2. Esillä olevassa asiassa unionin tuomioistuinta pyydetään kehittelemään asiassa C-360/09, Pfeiderer, 14.6.2011 annetussa tuomiossa esitetyjä periaatteita;² asia koski oikeutta tutustua kansallisen kilpailuviranomaisen asiakirjoihin silloin, kun kolmannet haluavat nostaa vahingonkorvauskanteita sellaisia yrityksiä vastaan, joiden on todettu rikkoneen SEUT 101 artiklaa, kun osa asiakirjoihin sisältyneistä tiedoista oli kerätty osana viranomaisen leniency-ohjelmaa (sakkojen lieventämistä tai sakoista vapauttamista koskeva ohjelma).

3. Unionin tuomioistuimen vakiintuneena oikeuskäytäntönä on rajoittaa jäsenvaltioiden kansallista menettelyllistä itsemääräämisoikeutta unionin oikeuden soveltamisessa riippumatta siitä, koskeeko riita kilpailuoikeutta tai ei. Vastaavuusperiaate edellyttää, että unionin oikeuteen perustuvien vaatimusten tapauksessa on käytettävissä samat oikeussuojakeinot ja menettelysäännöt kuin vastaavien, luonteeltaan täysin kansallisten vaatimusten tapauksessa. Tehokkuuden tai tehokkaan oikeussuojan periaate velvoittaa jäsenvaltion tuomioistuimet varmistamaan, että kansalliset oikeussuojakeinot ja menettelysäännöt eivät tee unionin oikeuteen perustuvien vaatimusten esittämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.

4. Vastaavuusperiaate on merkityksellinen tämän riidan ratkaisemiseksi, koska Itävallan lainsäädännön mukaan yleisissä siviilioikeudenkäynneissä ja rikosoikeudenkäynneissä ei aseteta ehdotonta vaatimusta kaikkien asianosaisten suostumuksesta, ennen kuin muut voivat saada oikeuden tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin. Tarkoittaako tämä, että asian kannalta merkityksellisissä Itävallan menettelysäännöissä asetetaan unionin kilpailuoikeuden rikkomiseen perustuville siviilioikeudellisille vahingonkorvausvaatimuksille edellytys,³ jota ei sovelleta vastaaviin, luonteeltaan täysin kansallisiin vaatimuksiin?⁴

5. Rajoitus, joka koskee kolmansien oikeutta tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin, tuo myös esiin ongelman, joka liittyy unionin oikeuteen perustuvien vaatimusten tehokkaaseen oikeussuojaan. Esillä olevassa asiassa klassista tehokkuusperiaatetta, jota kuvailin edellä yksityiskohtaisesti, on tarkasteltava uudelleen Lissabonin sopimuksella käyttöön otetun SEU 19 artiklan 1 kohdan valossa. SEU 19 artiklan 1 kohdassa määrätään, että "[j]äsenvaltiot säätävät tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla". Tämä puolestaan edellyttää, että otetaan huomioon oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi eli oikeus, joka on suojattu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklassa, sellaisena kuin sitä on tulkittu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaleen valossa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tätä määräystä koskevassa oikeuskäytännössä.⁵

6. Lisäksi myös perusoikeuskirjan 47 artikla vaikuttaa päätökseen siitä, loukkaisiko kolmansille, joita asia koskee, myönnetty oikeus tutustua jo päättyneen julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asiakirjoihin oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ainakin silloin, kun osa näistä tiedoista on annettu seuraamusten lieventämistä koskevien julkisoikeudellisten takeiden mukaisesti. Tällä on vaikutuksensa oikeuteen olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä toteamiseen ja liikesalaisuuksien suojaan.

2 — Kok., s. I-5161.

3 — Ks. yhdistetyt asiat C-295/04-C-298/04, Manfredi ym., tuomio 13.7.2006 (Kok., s. I-6619) ja asia C-453/99, Courage ja Crehan, tuomio 20.9.2001 (Kok., s. I-6297).

4 — Ks. esim. asia C-326/96, Levez, tuomio 1.12.1998 (Kok., s. I-7835).

5 — Ks. vastaavasti julkisasiamies Mazákin asiassa Pfeiderer 16.12.2010 antaman ratkaisuehdotuksen 3 kohta.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin lainsäädäntö

7. Perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003⁶ johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen ensimmäisessä virkkeessä todetaan, että sellaisen järjestelmän aikaansaamiseksi, jolla varmistetaan, että kilpailu yhteismarkkinoilla ei vääristy, perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklaa on sovellettava yhteisössä tehokkaasti ja yhtenäisesti.

8. Asetuksen N:o 1/2003 11 artiklan 1 kohdassa, jonka otsikko on ”Komission ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten välinen yhteistyö”, säädetään seuraavaa:

”Komissio ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset soveltavat yhteisön kilpailusääntöjä tiiviissä yhteistyössä.”

9. Asetuksen N:o 1/2003 35 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on nimettävä yksi tai useampi kilpailuviranomainen, joka vastaa perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan soveltamisesta siten, että tämän asetuksen säännöksiä noudatetaan tehokkaasti. Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen näiden viranomaisten valtuuttamiseksi soveltamaan kyseisiä artikloja, on toteutettava 1 päivään toukokuuta 2004 mennessä. Nimettyihin viranomaisiin voi kuulua myös tuomioistuimia.”

B Kansallinen lainsäädäntö

10. KartG:n 39 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Henkilöt, jotka eivät ole menettelyn asianosaisia, voivat saada oikeuden tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin ainoastaan asianosaisten suostumuksella.”

11. Itävallan siviiliprosessilain (Zivilprozessordnung) 219 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kummankin asianosaisen suostumuksella kolmannet voivat saada oikeuden tutustua asiakirjoihin samalla tavoin sekä ottaa niistä jäljennöksiä (kopioita) ja saada otteita (tulosteita) omalla kustannuksellaan, jos tämä ei ole vastoin muiden henkilöiden oikeutettuja tärkeämpiä etuja tai tärkeämpiä yleisiä etuja vuoden 2000 tietosuoja-lain (Datenschutzgesetz, DSG) 26 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettulla tavalla. Ilman tällaista suostumusta kolmannelle on oikeus tutustua asiakirjoihin ja ottaa jäljennöksiä ainoastaan, jos hän tekee uskottavaksi, että hänellä on tätä koskeva oikeudellinen etu.”⁷

6 — EYVL 2003, L 1, s. 1.

7 — Siviiliprosessilain 219 §:n 2 momenttia ei sovelleta julkisoikeudellisiin kilpailuoikeudenkäynteihin.

12. Mainitun lain 273 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jos on selvää, että yhdellä asianosaisella on oikeus saada korvaus vahingon tai edun perusteella tai että sillä on muutoin oikeus esittää vaatimus mutta näyttöä korvattavan vahingon tai edun taikka vaatimuksen riidanalaisesta määrästä ei voida esittää tai sen esittäminen on suhteettoman vaikeaa, tuomioistuin voi pyynnöstä tai viran puolesta määrittää kyseisen määrän vapaan harkintansa mukaan, eikä sen tarvitse ottaa huomioon asianosaisen ehdottamaa näyttöä. Määrän määrittämistä voi edeltää valan nojalla tapahtuva asianosaisen kuuleminen määrän määrittämisen kannalta merkityksellisistä olosuhteista.

2. Jos samassa kanteessa esitettyjen useiden vaatimusten joukossa on yksittäisiä riidanalaisia vaatimuksia, jotka ovat kokonaismäärään nähden vähäpätöisiä, ja jos kaikkien niiden kannalta merkityksellisten olosuhteiden kattavaan selvittämiseen liittyy vaikeuksia, jotka ovat suhteettomia riidanalaisien vaatimusten merkitykseen nähden, tuomioistuin voi antaa ratkaisun niistä samalla tavoin (1 momentti) vapaan harkintansa mukaan. Sama pätee yksittäisiin vaatimuksiin, jos tapauskohtainen vaadittu määrä ei ylitä 1 000:ta euroa.”

13. Itävallan rikosprosessilain (Strafprozessordnung) 77 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Mikäli on olemassa perusteltu oikeudellinen etu, syyttäväviranomaisten ja tuomioistuinten on myös muissa kuin tässä laissa erityisesti tarkoitetuissa tapauksissa myönnettävä oikeus tutustua käytettävissään oleviin tutkinta- tai päämenettelyssä saatuihin tuloksiin, jos tämä ei ole vastoin tärkeämpiä yleisiä tai yksityisiä etuja.”

III Pääasian riita ja ennakkoratkaisukysymykset

14. Kilpailutuomioistuin antoi 26.3.2010 ratkaisun, jossa pääasian vastaajille määrättiin sakot osallistumisesta SEUT 101 artiklan vastaisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Liittovaltion kilpailuviranomainen oli saattanut tämän oikeudenkäynnin (jäljempänä kartellioikeudenkäynti) vireille yhden vastaajan jättämän leniency-hakemuksen perusteella. Kilpailutuomioistuin katsoi, että kartellikieltoa oli rikottu ja että Itävallan markkinoilla toimi kielletty kartelli painokemikaalien tukkukaupan alalla. Oberster Gerichtshof (ylimmän oikeusasteen tuomioistuin) vahvisti tämän päätöksen ylempänä kilpailutuomioistuimena 4.10.2010 antamallaan ratkaisulla, josta on tullut lopullinen.

15. VDM hakee oikeutta tutustua kilpailutuomioistuimen hallussa oleviin kartellioikeudenkäynnin asiakirjoihin (Akteneinsicht).⁸ Yhteenliittymä katsoo, että sillä on perustamiskirjansa mukaisesti oikeus ajaa jäsentensä – myös painoalan yritysten – etuja. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan VDM tutkii jäsentensä pyynnöstä erityisesti kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuvan vahingon laajuutta sen korvaamista koskevan kanteen valmistelemiseksi.

16. VDM katsoo tarvitsevansa oikeuden tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin todetakseen kärsimänsä vahingon luonteen ja laajuuden tai laskeakseen sen asiakirjoihin sisältyvien tietojen perusteella. VDM:n mukaan sillä on tämän vuoksi asiaa koskeva oikeutettu etu.

17. Kaikki kartellioikeudenkäynnin asianosaiset lukuun ottamatta liittovaltion kilpailuviranomaista ovat kieltäytyneet antamasta suostumustaan. Liittovaltion kilpailuviranomainen olisi suostunut antamaan kantajalle oikeuden tutustua ensimmäisessä oikeusasteessa annettuun ratkaisuun eli kilpailutuomioistuimen päätökseen muttei sen enempää. Itävallan lainsäädännön ja erityisesti KartG:n

⁸ — Hakemuksessaan, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin, VDM on viitannut kartelliasian asiakirjavihkoon (Kartellakt), 29 Kt 5/09.

39 §:n 2 momentin ja siinä olevien ”liikesalaisuuksien suojaa” koskevien sääntöjen perusteella tämä tarkoittaa, että VDM:n ei voida antaa tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin ja ratkaisuun sitä tarkoitusta varten, että tutustuminen auttaisi vahingonkorvauskanteiden nostamisessa vastaajia vastaan, tai mitään muutakaan tarkoitusta varten.

18. Kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen asiassa Pfleiderer antama tuomio ja kyseisessä asiassa esitetyt toteamukset, joiden mukaan kaikkia intressejä on unionin oikeuden mukaan punnittava tapauskohtaisesti, kun kolmas osapuoli, joka väittää kärsineensä vahinkoa SEUT 101 artiklan rikkomisen seurauksena, hakee oikeutta saada tutustua sitä koskevan julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin aikana koottuihin asiakirjoihin, vaikka asiakirjat olisi koottu leniency-menettelyn yhteydessä, kilpailutuomioistuin haluaa tietää, noudattaako Itävallan lainsäädäntö effet utile -periaatetta ja jäsenvaltioiden velvollisuutta antaa yksityisille mahdollisuus nostaa vahingonkorvauskanteita kilpailuoikeuden rikkomisen perusteella.⁹ Kilpailutuomioistuin pitää myös kyseenalaisena KartG:n 39 §:n 2 momentin yhteensopivuutta syrjäntäkiellon periaatteen kanssa, kun Itävallan lainsäädännön mukaan kaikkien asianosaisten suostumusta tuomioistuinten hallussa olevien asiakirjojen suhteen ei edellytetä tavanomaisissa, esimerkiksi vahingonkorvauksia koskevissa siviilioikeudellisissa asioissa tai rikosoikeudessa.

19. Edellä mainittujen seikkojen perusteella kilpailutuomioistuin on pyytänyt unionin tuomioistuimelta SEUT 267 artiklan nojalla ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin:

”1) Onko unionin oikeus, kun otetaan huomioon etenkin unionin tuomioistuimen asiassa C-360/09, Pfleiderer, 14.6.2011 antama tuomio, esteenä sellaiselle kansalliselle kilpailuoikeutta koskevalle säännökselle, jossa säädetään, että menettelyn ulkopuolisten kolmansien oikeus tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin kartellin osanottajia vastaan nostettavan vahingonkorvauskanteen valmistelemiseksi edellyttää poikkeuksetta kaikkien asianosaisten suostumusta (myös) sellaisissa menettelyissä, joissa sovelletaan SEUT 101 tai SEUT 102 artiklaa yhdessä asetuksen N:o 1/2003 kanssa, ja jossa kansalliselle tuomioistuimelle ei anneta mahdollisuutta punnita tapauskohtaisesti unionin oikeudella suojeltuja etuja niiden edellytysten määrittämiseksi, joiden nojalla tutustumisoikeus myönnetään tai evätään?

Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi:

2) Onko unionin oikeus esteenä tällaiselle kansalliselle säännökselle, jos sitä tosin sovelletaan yhtä lailla täysin kansalliseen kilpailuoikeudelliseen menettelyyn eikä se sisällä leniency-hakijoiden toimittamia asiakirjoja koskevia erityissääntöjä mutta vastaavat kansalliset säännökset, joita sovelletaan muissa menettelyissä, etenkin riita-asioita koskevassa siviiliprosessissa ja siviiliasioiden hakemuskäytössä sekä rikosprosessissa, mahdollistavat tutustumisen tuomioistuimen asiakirjoihin myös ilman asianosaisten suostumusta sillä edellytyksellä, että menettelyn ulkopuolinen kolmas henkilö tekee uskottavaksi sen, että sillä on asiakirjoihin tutustumista koskevaan oikeuteen liittyvä oikeudellinen etu eikä tutustumisoikeus ole vastoin tapauskohtaisia muiden henkilöiden tärkeämpiä etuja tai tärkeämpiä yleisiä etuja?”

20. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet VDM, liittovaltion kilpailuviranomainen, Donau Chemie AG ja Donauchem GmbH, Brenntag CEE GmbH, ASK Chemicals GmbH ja ASK Chemicals Austria GmbH,¹⁰ DC Druck Chemie Süd GmbH & Co KG, Itävallan, Belgian, Saksan, Espanjan ja Italian hallitukset, komissio sekä EFTAn valvontaviranomainen. Italian hallitusta lukuun ottamatta kaikki edellä mainitut sekä Ranskan tasavalta olivat edustettuina 4.10.2012 pidetyssä istunnossa.

9 — Asia Courage ja Crehan ja yhdistetyt asiat Manfredi ym.

10 — Kuten tämän ratkaisuehdotuksen etusivulta käy ilmi, ASK Chemicals GmbH oli aiemmin Ashland-Südchemie-Kernfest GmbH ja ASK Chemicals Austria GmbH oli aiemmin Ashland Südchemie Hantos Ges.m.b.H.

IV Oikeudellinen arviointi

A Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

21. Komission kirjallisissa huomautuksissa asetetaan ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen kyseenalaiseksi. Komissio toteaa, että ennakkoratkaisupyynnöstä ei käy ilmi, onko ennakkoratkaisua pyytänyt kansallinen tuomioistuin katsonut, että siviiliprosessilain 219 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset on täytetty. Tämä säännös vaikuttaa olevan kansallinen säädös, jolla säännellään oikeutta tutustua asiakirjoihin, jos KartG:n 39 §:n 2 momentin katsotaan olevan yhteensopimaton unionin oikeuden kanssa. Siviiliprosessilain 219 §:n 2 momentin mukaan on osoitettava oikeudellinen etu, joka liittyy asiakirjoihin tutustumista koskevaan oikeuteen. Tämän vuoksi komissio pohtii, voivatko ennakkoratkaisukysymyksiin annettavat vastaukset olla lopulta hypoteettisia, mikäli VDM ei kykene osoittamaan riittävää oikeudellista etua.

22. Haluan myös todeta, että komissio esittää kirjallisissa huomautuksissaan monta muuta lausumaa, joilla on tarkoitus vastata ensimmäiseen kysymykseen mutta jotka ovat merkityksellisiä myös tutkittavaksi ottamisen kannalta. Tämä johtuu esimerkiksi komission esittämästä kysymyksestä siitä, onko Itävallan lainsäädännön mukaan olemassa vaihtoehtoisia keinoja vaadittujen todisteiden keräämiseen. Komissio toteaa, että on tärkeää tiedostaa, missä määrin tuomioistuin, jossa vahingonkorvauskanne on käsiteltävänä, ottaa huomioon kirjalliset todisteet vai pitääkö se todistajien kuulemista ensisijaisena. Jos tuomioistuin pitää todistajien kuulemista ensisijaisena, asiakirjat ovat vähämerkityksisempiä. Toinen keskeinen kysymys on se, missä määrin välilliset todisteet – välittömien todisteiden asemesta – ovat kansallisen lainsäädännön mukaan hyväksyttäviä ja riittäviä vahingonkorvausvaatimuksen tueksi.

23. Vastaavasti liittovaltion kilpailuviranomainen esittää, että Itävallan lainsäädäntö tarjoaa kokonaisuutena tarkasteltuna riittävästi keinoja todisteiden keräämiseksi ja kilpailuoikeuteen perustuvien vahingonkorvausvaatimusten tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Liittovaltion kilpailuviranomainen kyseenalaistaa muun muassa vaikeudet, joita VDM:n jäsenillä voi olla vahingon määrän arvioimisessa. Kilpailuviranomainen on huomauttanut siviiliprosessilain 273 §:n nojalla, että jos kärsityn vahingon määrää ei voida määritellä tai jos määrittelemisen on huomattavan vaikeaa, tuomioistuin voi harkita määrän vapaasti.

24. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen asiana ei ennakkoratkaisupyynnöstä käsitellessään ole ottaa kantaa kansallisten säännösten tulkintaan eikä ratkaista, onko kansallisen tuomioistuimen esittämä niiden tulkinta oikea.¹¹ Ennakkoratkaisua pyytäneen kansallisen tuomioistuimen on myös tutkittava, pitävätkö sille toimitetut tiedot paikkansa.¹²

25. Tässä yhteydessä on tärkeää pitää käsitteellisesti toisistaan erillään 1) kilpailuoikeudelliseen tutkintamenettelyyn liittyvät toimivaltaisen kilpailuviranomaisen asiakirjat, 2) asian ratkaisevassa toimivaltaisessa tuomioistuimessa toteutettavaa menettelyä koskevat asiakirjat, joihin voivat kuulua muun muassa (jotkin tai kaikki) kartellioikeudellista tutkintamenettelyä koskevat asiakirjat, ja 3) asiakirjatodisteet, jotka esitetään siviilituomioistuimessa, joka on toimivaltaisen ratkaisemaan mahdolliset kilpailun rajoittamiseen perustuvat siviilioikeudelliset vaatimukset.¹³

11 — Yhdistetyt asiat C-428/01 ja C-493/01, Orfanopoulos, tuomio 29.4.2004 (Kok., s. I-5257, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

12 — Yhdistetyt asiat Orfanopoulos, tuomion 45 kohta.

13 — Unionin tasolla katson tämän tarkoittavan a) komission asiakirjoja, b) unionin yleisen tuomioistuimen asiakirjoja ja c) laittoman kilpailunrajoituksen siviilioikeudellisista seuraamuksista päättävällä kansallisella tuomioistuimella olevia todisteita. Ks. myös yhdistetyt asiat C-514/07 P, C-528/07 P ja C-532/07 P, Ruotsi v. API, tuomio 21.9.2010 (Kok., s. I-8533). Tuomion 79–82 kohdassa todetaan, että tuomioistuinten käyttö on suljettu Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30.5.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1049/2001 (EYVL L 145, s. 43) taatun asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden ja EY 255 artiklan (josta on tullut SEUT 15 artiklan 3 kohta) mukaisten avoimuusvelvoitteiden ulkopuolelle. Näitä yhdistettyjä asioita koskevan ratkaisuehdotuksensa 21–39 kohdassa julkisasiamies Maduro tarkastelee erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä toimintamalleja, jotka koskevat oikeutta tutustua tuomioistuinten asiakirjoihin.

26. Riippumatta siitä, kuinka päätösvalta on jaettu eri elinten kesken tässä oikeudellisessa jaottelussa,¹⁴ tarkasteltavana on kolme erillistä kysymystä: 1) oikeus tutustua kilpailuviranomaisen hallussa oleviin kartellioikeudellista tutkintamenettelyä koskeviin asiakirjoihin eli tilanne, joka koskee oikeutta tutustua hallinnollisiin asiakirjoihin, 2) oikeus tutustua kilpailuasioden ratkaisemiseen toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen asiakirjoihin eli tilanne, joka koskee oikeutta tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin, ja 3) tällaisten hallinnollisten tai tuomioistuinasiakirjojen saatavuus siviiliasian vireillepanoa varten. Tähän voi kuulua oikeudenkäyntiä edeltävä asian selvittäminen tai velvollisuus toimittaa asiakirjoja siviilioikeudenkäynnin yhteydessä.

27. Ennakkoratkaisukysymysten yksiselitteisen sanamuodon perusteella esillä oleva asia kuuluu toiseen ryhmään, eli kyse on oikeudesta tutustua sellaisen tuomioistuimen hallussa oleviin asiakirjoihin, joka on toimivaltainen antamaan ratkaisun luonteeltaan julkisoikeudellisessa kartellioikeudenkäynnissä. Vaikka teknisesti näyttääkin siltä, että kilpailutuomioistuin käsittelee näitä asiakirjoja koskevaa hakemusta kartellioikeudenkäynnin jatkona, hakemus on erillinen sekä unionin oikeuden ja/tai kansallisen kilpailuoikeuden aineellisesta rikkomisesta että mahdollisesta siviiliasista, joka olisi pantu vireille vahingonkorvausten määräämiseen toimivaltaisessa siviilituomioistuimessa.¹⁵

28. Tämän vuoksi tämä kilpailutuomioistuimen käsiteltävänä oleva riita ei suinkaan ole hypoteettinen, ja on selvää, että unionin oikeudella voi olla vaikutuksensa sen lopputulokseen eli siihen, onko oikeus tutustua pyydettyihin asiakirjoihin myönnettävä vai evättävä. Lisäksi seikat, jotka liittyvät VDM:n tai sen jäsenten kelpoisuuteen tai intressiin nostaa kanne mahdollisesti seurauksena olevassa siviilioikeudenkäynnissä tai siinä sovellettavaan näyttökynnykseen, ovat merkityksettömiä nyt käsiteltävänä olevan ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamisen kannalta, vaikka onkin selvää, että niillä voi olla vaikutuksensa tehokkuusperiaatteen soveltamiseen, joka kuuluu kansallisen tuomioistuimen tehtäviin.

29. Kun otetaan huomioon asian kannalta merkityksellinen lainsäädäntö ja käytettävissä olevat tosiseikat, unionin tuomioistuimella on mielestäni kaikki tiedot, jotka se tarvitsee vastatakseen ennakkoratkaisukysymyksen. Tämän vuoksi katson, että ennakkoratkaisupyynnön voidaan ottaa tutkittavaksi.

B Vastaus toiseen kysymykseen

30. Olen päättänyt vastata ennakkoratkaisukysymyksiin päinvastaisessa järjestyksessä, koska mielestäni on loogisempaa tarkastella ensin vastaavuusperiaatetta, vaikka se olikin kansallisen tuomioistuimen toisen kysymyksen aiheena. Tämä johtuu siitä, että kansallisen menettelyllisen itsemääräämisoikeuden rajojen näkökulmasta kysymys vastaavuudesta mielestäni loogisesti edeltää kysymystä tehokkuudesta. Huolimatta siitä, mitä kansallinen tuomioistuin totesi toisen kysymyksen alussa, kumpakaan kysymystä on unionin oikeuden näkökulmasta tarkasteltava asianmukaisessa järjestyksessä hyödyllisen vastauksen antamiseksi.

14 — Ks. esim. Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston yhteistyökysymyksiä ja asianmukaisia menettelyjä käsittelevän työryhmän päätösvaltaraportti, 31.10.2012. Raportin sivuilla 5 ja 6 todetaan, että unionin alueella on kolme institutionaalista perusmallia kilpailuoikeuden täytäntöön panemiseksi. Ensinnäkin on monistinen hallinnollinen malli, jossa yksi hallintoviranomainen tutkii asiat ja tekee täytäntöönpanoa koskevat päätökset. Joissakin valtioissa viranomaisella ei ole toimivaltaa sakkojen määräämiseen. Toiseksi on dualistinen hallinnollinen malli, jossa tutkiminen ja päätöksenteko on jaettu kahden elimen kesken. Toinen elin vastaa asioiden tutkimisesta, ja myöhemmässä vaiheessa asiat annetaan toisen, asian ratkaisemisesta vastaavan elimen käsiteltäväksi. Kolmanneksi on tuomioistuinmalli, jossa tuomioistuin tekee päätöksen joko pääasiasta ja sakoista tai ainoastaan sakoista, jolloin pääasian ratkaisee kilpailuviranomainen. Raportin sivulla 9 todetaan, että Itävallassa on käytössä ensimmäinen kahdesta tuomioistuinmallista eli malli, jossa tuomioistuin ratkaisee molemmat osatekijät.

15 — Kilpailutuomioistuin käyttää diaarinumeroa, joka on toistettu edellä alaviitteessä 8. VDM on kirjattu väliintulijaksi esillä olevassa asiassa.

31. Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen voidaan vastata varsin yksinkertaisesti. Yhdyn näkemykseen, jonka kannalla ovat kaikki asianosaiset lukuun ottamatta VDM:ää ja jonka mukaan KartG:n 39 §:n 2 momentti ei yksinkertaisesti ole vastaavuusperiaatetta koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla samankaltainen kuin siviiliprosessilain 219 §:n 2 momentti tai rikosprosessilain 77 §:n 1 momentti sovellettaessa kilpailuoikeutta. On lisättävä, että tämä toteamus ei perustu yleiseen syrjäntäkiellon periaatteeseen vaan vastaavuusperiaatteeseen, joka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan rajoittaa kansallista menettelyllistä itsemääräämisoikeutta. Ensin mainittu periaate tarkoittaa, että toisiinsa rinnastettavia tilanteita ei saada kohdella eri tavalla. Tämä ei näytä olevan sovellettavissa esillä olevan asian tosiseikkoihin, koska vastaavuusperiaatteella pyritään samaan tavoitteeseen.

32. Vastaavuusperiaatteen noudattaminen edellyttää, että kyseistä kansallista sääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä unionin oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin että kansallisen oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin, ”joiden kohde ja syy ovat samankaltaiset”.¹⁶ Vastaavuusperiaatetta ei kuitenkaan voida tulkita niin, että jäsenvaltion olisi ulotettava kaikkein edullisin kansallinen sääntely koskemaan kaikkia tietyllä oikeudenalalla esitettäviä vaatimuksia.¹⁷

33. Yleensä erilaisten kansallisten menettelyjen vertailu vastaavuuksien toteamiseksi kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneelle kansalliselle tuomioistuimelle, jonka on tutkittava kyseisten kanteiden samankaltaisuus niiden kohteen, syyn ja olennaisten seikkojen perusteella.¹⁸ Määrittääkseen sen, onko kansallinen menettelysäännös epäedullisempi, sen on otettava huomioon säännöksen asema menettelyssä kokonaisuudessaan, menettelyn sisältö ja näiden sääntöjen erityispiirteet.¹⁹

34. Unionin tuomioistuin on kuitenkin toisinaan ottanut kantaa siihen, sopiiko kyseinen kansallinen säännös yhteen vastaavuusperiaatteen kanssa. Joissakin tapauksissa unionin tuomioistuin on antanut viitteitä kannastaan ja jättänyt kuitenkin asian kansallisen tuomioistuimen ratkaistavaksi,²⁰ kun taas toisissa tapauksissa se on antanut lopullisen ratkaisun asian kannalta merkityksellisen kansallisen säännön yhteensopivuudesta vastaavuusvaatimusten kanssa.²¹ Mielestäni esillä olevaan asiaan on syystä soveltaa jälkimmäistä toimintamallia.

35. Tässä yhteydessä kieltoa, joka koskee kolmansien oikeutta tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin, sovelletaan sekä unionin kilpailuoikeuteen että kansalliseen kilpailuoikeuteen perustuviin asioihin. Toisin sanoen tilannetta, jossa on kyse unionin oikeuteen perustuvan vaatimuksen esittämisestä, ei kohdella tai luonnehdita eri tavalla kuin puhtaasti kansallista tilannetta.²²

36. Mielestäni ei voida väittää, että tällaiset menettelyt olisivat rinnastettavissa tavanomaisiin siviili- tai rikosoikeudellisiin menettelyihin, koska niissä ei ole kyse leniency-ohjelmien suojelemisesta eikä muista julkisoikeudellisten menettelyjen erityispiirteistä kilpailupolitiikan täytäntöönpanon yhteydessä.

37. Tämän vuoksi ehdotan, että toiseen kysymykseen vastataan toteamalla, että unionin oikeuden vastaavuusperiaate ei ole esteenä KartG:n 39 §:n 2 momentin kaltaiselle kansalliselle säännökselle.

16 — Asia C-591/10, Littlewoods Retail ym., tuomio 19.7.2012, 31 kohta.

17 — Asia Littlewoods Retail ym., tuomion 31 kohta.

18 — Asia Littlewoods Retail ym., tuomion 31 kohta, jossa viitataan asiassa C-63/08, Pontin, 26.10.2009 annettuun tuomioon (Kok., s. I-10467).

19 — Asia C-177/10, Rosado Santana, tuomio 8.9.2011 (Kok., s. I-7907, 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 — Esim. asia Rosado Santana, tuomion 91 kohta ja asia C-34/02, Sante Pasquini, tuomio 19.6.2003 (Kok., s. I-6515, 64–73 kohta).

21 — Asia C-118/08, Transportes Urbanos y Servicios Generales, tuomio 26.1.2010 (Kok., s. I-635, 46 kohta).

22 — Asia Sante Pasquini, tuomion 59 kohta.

C Vastaus ensimmäiseen kysymykseen

1. Alustavat huomautukset

38. Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään kilpailutuomioistuin haluaa tietää, sopiiko unionin oikeuden kanssa yhteen jäsenvaltion säädös, jonka mukaan kolmansilla ei ole oikeutta tutustua kilpailutuomioistuimelle toimitettuihin asiakirjoihin ilman kyseisen julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asianosaisten suostumusta. Yksityiskohtaisemmalla tasolla kansallisen tuomioistuimen pohdintoista seuraa kysymys siitä, sopiiko tällainen kielto yhteen sen kanssa, että kolmansilla osapuolilla on oikeus vaatia korvausta kielletyn sopimuksen tai menettelytavan aiheuttamasta vahingosta kyseisen sopimuksen sopimuspuolia vastaan vireille panemassaan siviilioikeudenkäynnissä, kuten asiassa *Courage* ja *Crehan* annettussa tuomiossa on todettu²³ ja yhdistetyissä asioissa *Manfredi ym.* annettussa tuomiossa vahvistettu.²⁴

39. Esillä olevasta asiasta tekee monimutkaisemman se, että osa VDM:n pyytämistä tiedoista kerättiin osana leniency-ohjelmaa yhdeltä niistä yrityksistä, joita vastaan VDM haluaa panna vireille oikeudenkäynnin.

40. Asiassa *Pfleiderer* unionin tuomioistuin noudatti toimintamallia, joka mielestäni on yhtä pätevä nyt käsiteltävänä olevassa riidassa. Se totesi, että kilpailua koskevissa EY:n perustamissopimuksen määräyksissä ja asetuksessa N:o 1/2003 ei ole yhteisiä leniency-sääntöjä eikä yhteisiä sääntöjä, jotka koskisivat oikeutta tutustua kansalliselle kilpailuviranomaiselle vapaaehtoisesti kansallisen leniency-ohjelman perusteella toimitettuihin leniency-menettelyyn liittyviin asiakirjoihin.²⁵ Unionin tuomioistuin totesi lisäksi, että silloin, kun asiaa koskevaa unionin oikeuden sitovaa säännöstöä ei ole annettu, jäsenvaltioiden asiana on vahvistaa kansalliset säännöt kartellin vuoksi vahinkoa kärsineiden henkilöiden oikeudesta saada tutustua leniency-menettelyihin liittyviin asiakirjoihin²⁶ edellyttäen, että ne eivät tee unionin oikeuden täytäntöönpanoa mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, ja jäsenvaltioiden on nimenomaan kilpailuoikeuden alalla huolehdittava siitä, ettei niiden vahvistamilla tai soveltamilla säännöillä haitata SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tehokasta soveltamista.²⁷

41. Tämän perusteella unionin tuomioistuin teki asiassa *Pfleiderer* päätelmän, joka on yhtä merkityksellinen esillä olevan asian kannalta huolimatta asian *Pfleiderer* erilaisesta institutionaalisesta asiayhteydestä, joka liittyi oikeuteen tutustua hallinnollisiin eikä tuomioistuinasiakirjoihin. Se nimittäin totesi, että tutkittaessa pyyntöä saada tutustua kansalliseen leniency-ohjelmaan liittyviin asiakirjoihin on punnittava leniency-hakijan vapaaehtoisesti toimittamien tietojen suojelemista (se, että leniency-menettelyä koskevat asiakirjat toimitetaan henkilöille, jotka haluavat nostaa vahingonkorvauskanteen, saattaisi vaikuttaa kyseisten ohjelmien tehokkuuteen ja siten SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan tehokkaaseen soveltamiseen)²⁸ ja siitä huolehtimista, että sovellettavat kansalliset säännöt eivät ole epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen

23 — Tuomion 26 kohta.

24 — Tuomion 78 kohta.

25 — Tuomion 20 kohta. Unionin tuomioistuin totesi asiassa *Pfleiderer* antamansa tuomion 21 kohdassa, että leniency-politiikkaan liittyvät komission tiedonannot, joista yksi koskee yhteistyötä kilpailuviranomaisten verkostossa (EUVL 2004, C 101, s. 43) ja toinen sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä kartelleja koskevissa asioissa (EUVL 2006, C 298, s. 17), eivät ole jäsenvaltioita sitovia. *Pfleiderer*-tuomion 22 kohdassa unionin tuomioistuin totesi, että ECN:n puiteissa on laadittu ja vahvistettu vuonna 2006 leniency-malliohjelma, jolla pyritään yhdenmukaistamaan tietyt kansallisiin leniency-ohjelmiin liittyvät seikat. Tämäkään malliohjelma ei kuitenkaan sido jäsenvaltioiden tuomioistuimia.

26 — Asia *Pfleiderer*, tuomion 23 kohta.

27 — Asia *Pfleiderer*, tuomion 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

28 — Asia *Pfleiderer*, tuomion 25 ja 26 kohta. Lisäksi yhdyin julkisasiamies Mazákin asiassa *Pfleiderer* antaman ratkaisuehdotuksen 34 kohdassa olevaan huomautukseen: ”Jos jäsenvaltion kilpailuviranomaiset soveltavat leniency-ohjelmaa SEUT 101 artiklan tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi, jäsenvaltion on mielestäni varmistettava ohjelman tehokas käyttöönotto ja toiminta riippumatta kyseisen jäsenvaltion menettelyllisestä itsemääräämisoikeudesta kyseessä olevan säännöksen täytäntöönpanossa.”

oikeuteen perustuvia vaatimuksia, ja että niillä ei tehdä vahingonkorvauksen saamista käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.²⁹ Kansalliset tuomioistuimet voivat unionin tuomioistuimen mukaan suorittaa tällaisen punninnan ainoastaan tapauskohtaisesti.³⁰ Palaan näiden toteamusten merkitykseen hieman tuonnempana.

42. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin katsoi yhdistetyissä asioissa C-430/93 ja C-431/93, van Schijndel ym., antamassaan tuomiossa, että sellaisia tapauksia, joissa on kyse siitä, tekeekö kansallinen menettelysääntö Euroopan unionin oikeuden soveltamisen mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi, on tarkasteltava ottaen huomioon tämän menettelysäännön merkitys koko oikeudenkäynnin, sen kulun ja sen erityispiirteiden kannalta eri kansallisissa oikeuselimissä. Tämän osalta on otettava tarvittaessa huomioon kansallisen oikeusjärjestyksen perustana olevat periaatteet, joita ovat esimerkiksi puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate ja oikeudenkäyntimenettelyn moitteeton kulku.³¹ Näin ollen tämä periaate on myös otettava huomioon asianmukaisella tavalla.

43. Vaikka asiassa Pfeiderer esitetyt toteamukset ovatkin merkityksellisiä nyt käsiteltävänä olevan riidan kannalta, on yhtä tärkeää ottaa huomioon erot. Mainitussa asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt kansallinen tuomioistuin tiedusteli sitä, miten vahinkoa kärsineelle taholle myönnetty oikeus tutustua leniency-hakijan kansalliselle kilpailuviranomaiselle toimittamiin tietoihin voi vaikuttaa asetuksen N:o 1/2003 11 ja 12 artiklassa säädettyyn yhteistyöhön ja tietojenvaihtoon leniency-menettelyn yhteydessä.³²

44. Esillä olevaa asiaa koskeva ensimmäinen kysymys kuitenkin koskee kansallisessa lainsäädännössä säädettyä kieltoa, jota sovelletaan *kaikkiin* kilpailutuomioistuimen hallussa oleviin asiakirjoihin ilman asianosaisten suostumusta, koskivatpa ne leniency-menettelyjä tai eivät, ja jonka vuoksi kansallinen tuomioistuin ei voi suorittaa unionin tuomioistuimen asiassa Pfeiderer määräämää punnintaa.

45. Toisin sanoen esillä oleva asia on joiltakin osin lähempänä ongelmaa, jota tarkasteltiin asiassa Courage ja Crehan annetussa tuomiossa ja joka koski Englannin lainsäädännössä säädettyä kieltoa, jota sovelletaan lainvastaisten sopimusten – myös SEUT 101 artiklan vastaisten sopimusten – sopimuspuolten vahingonkorvaushakemuksiin. Mielestäni keskeinen ajatus ilmaistiin asiassa Courage ja Crehan annetun tuomion 26 kohdassa:

”Perustamissopimuksen 85 artiklan täysi tehokkuus ja erityisesti tämän määräyksen 1 kohdassa esitetyn kiellon tehokas vaikutus vaarantuisivat, jos kaikki henkilöt eivät *voisi* vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka on aiheutunut kilpailua rajoittavasta tai vääristävästä sopimuksesta tai menettelytavasta.”³³

29 — Asia Pfeiderer, tuomion 30 kohta.

30 — Asia Pfeiderer, tuomion 31 kohta.

31 — Kok., s. I-4705, 19 kohta.

32 — Ks. julkisasiamies Mazákin ratkaisuehdotuksen 22 kohta.

33 — Kursivointi tässä.

46. Näin ollen keskeinen kysymys kuuluu seuraavasti: tarkoittaako kilpailutuomioistuimen kuvailema Itävallan rajoitus, että VDM tai sen jäsenyritykset eivät voi vaatia sellaisen vahingon korvaamista, joka niille on aiheutunut lainvastaisesta kartellista, eli että Itävallan kielto tekee korvauksen vaatimisen käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi?³⁴ Sen perusteella, mitä unionin tuomioistuin totesi asiassa DEB, on syytä kysyä, onko VDM:n käytettävissä oikeussuojakeino, jolla varmistetaan sen unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien tehokas oikeussuoja,³⁵ ja voiko se vedota unionin oikeuden mukaisiin oikeuksiinsa Itävallan tuomioistuimissa.³⁶

47. Lisäksi on otettava asianmukaisella tavalla huomioon SEU 19 artiklan 1 kohta sekä se, missä määrin se toimii tehokkuusperiaatetta täydentävänä takeena. SEU 19 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä ”tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla”. Toisin sanoen EU-sopimuksen tämän määräyksen perusteella unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien tehokas oikeussuoja vaikuttaa vaativan enemmän kuin perinteinen sanamuoto, jossa puhutaan käytännössä mahdottomasta tai suhteettoman vaikeasta. Mielestäni tämä tarkoittaa, että kansallisten oikeussuojakeinojen on oltava saatavilla, nopeita käyttää ja kohtuullisen kustannustehokkaita.³⁷

48. Kilpailupolitiikan näkökulmasta esillä oleva asia liittyy keskusteluun niin sanotusta kilpailusääntöjen yksityisestä täytäntöönpanosta. Toisin kuin Yhdysvalloissa vallitsevassa tilanteessa, käsite ei ehkä ole tässä yhteydessä kaikista asianmukaisin vaihtoehto, kun otetaan huomioon, että unionin kilpailuoikeudessa ei ole esitutkinnan, yhteiskanteiden ja rankaisevien vahingonkorvausten kaltaisia järjestelyjä. Mielestäni kilpailunrajoitusten uhrin Euroopan unionin alueella pyrkivät – kenties toisin kuin vastaavat toimijat Yhdysvalloissa – pikemminkin saamaan oikeussuojaa yksityisoikeudelliselle vaadeoikeudelleen kuin panemaan yleistä politiikkaa täytäntöön.

2. Kansallisia todistelusääntöjä ja tehokkaaseen vaikutukseen (effet utile) liittyviä yleisiä periaatteita koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

49. Oikeuskäytännöstä käy ilmi, että jäsenvaltioiden on varmistettava, etteivät todistelusäännöt ja varsinkaan unionin oikeuden rikkomista koskeviin kanteisiin sovellettavat todistustaakan jakoa koskevat säännöt tee unionin oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi.³⁸

50. Oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen on esimerkiksi varmistettava, että yksityisellä oikeussubjektilla, joka haluaa nostaa vahingonkorvauskanteen valtion vastuuta koskevan unionin oikeuden nojalla, on mahdollisuus poikkeusmenettelyyn, jossa todistajien kuuleminen on sallittu, taikka tällaisen puuttuessa mahdollisuus muulla tavoin esittää todisteita, muun muassa kirjallisia, kärsimistään vahingoista.³⁹ Muussa tapauksessa todistelusäännöt tekevät unionin oikeudessa vahvistettujen oikeuksien käyttämisestä yksityiselle käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.⁴⁰ Toisin sanoen sellaisen todistusaineiston, joka on ”vaatimusten esittäjälle ratkaisevan

34 — Asianlaidan todettiin olevan näin esimerkiksi asiassa C-279/09, DEB, 22.12.2010 annettussa tuomiossa (Kok., s. I-13849), jossa katsottiin, että kansallinen säännös, jossa edellytetään oikeudenkäyntimaksujen ennakon maksamista ennen unionin oikeuteen perustuvaa valtion vastuuta koskevan kanteen nostamista, mikäli oikeusapua ei ole saatavilla, voi loukata oikeutta asian saattamiseen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi jätettiin arvioida tosiseikkojen perusteella, oliko näin tapahtunut.

35 — Asia C-13/01, Safalero, tuomio 11.9.2003 (Kok., s. I-8679, 54 kohta).

36 — Ks. julkisasiamies Mengozzin 21.1.2009 esittämä ratkaisuehdotus asiassa C-12/08, Mono Car Styling, tuomio 16.7.2009 (Kok., s. I-6653, ratkaisuehdotuksen 84 kohta), jossa viitataan asiassa C-432/05, Unibet, 13.3.2007 annettuun tuomioon (Kok., s. I-2271).

37 — Ks. vastaavasti em. asiassa DEB annettu tuomio.

38 — Asia C-228/98, Dounias, tuomio 3.2.2000 (Kok., s. I-577, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen); asia C-224/02, Pusa, tuomio 29.4.2004 (Kok., s. I-5763, 44 kohta) ja asia C-55/06, Arcor, tuomio 24.4.2008 (Kok., s. I-2931, 191 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös todistelusääntöjen osalta asia C-526/04, Laboratoires Boiron, tuomio 7.9.2006 (Kok., s. I-7259, 52–57 kohta) ja asia C-35/09, Speranza, tuomio 1.7.2010 (Kok., s. I-6581, 47 kohta).

39 — Asia Dounias, tuomion 71 kohta.

40 — Asia Dounias, tuomion 71 kohta.

tärkeää”,⁴¹ rajoittaminen ei sovi yhteen tehokkaan vaikutuksen vaatimuksen kanssa. Muihin todistelussääntöihin, joiden unionin tuomioistuin on todennut olevan kansallisten tuomioistuinten tutkittavina effet utile -periaatteen loukkaamisen vuoksi, kuuluu sääntöjä, jotka vaarantavat asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteen toteutumisen.⁴²

51. Mielestäni se, että julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden edellytykseksi asetetaan kilpailusääntöjen rikkojan suostumus, rajoittaa merkittäväällä tavalla oikeutta nostaa siviilioikeudellinen vahingonkorvauskanne unionin kilpailuoikeuden rikkomisen perusteella.⁴³ Unionin tuomioistuin on katsonut, että jos sääntöjen rikkoja on estänyt yksityistä panemasta vireille oikeudenkäyntiä ajoissa, sääntöjen rikkojalla ei ole oikeutta nojautua oikeudenkäynnin vireillepanon määräaikoja koskeviin kansallisiin menettelysääntöihin.⁴⁴ En näe mitään syytä rajoittaa tämän periaatteen soveltamista määräaikoihin vaan kannatan sen soveltamisen laajentamista ankariin todistelussääntöihin, joilla on vastaava estävä vaikutus.⁴⁵ Lisäksi kyseenalaistan sellaisten oikeussuojakeinojen yhteensopivuuden SEU 19 artiklan 1 kohdan kanssa, jotka estävät unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien täytäntöönpanon.

3. Perusoikeuskirjan 47 artikla

52. Kuten unionin tuomioistuin katsoi hiljattain, perusoikeuskirjan 47 artiklaan sisältyvä tehokkaan oikeussuojan periaate muodostuu eri osatekijöistä, joihin kuuluvat muun muassa puolustautumisoikeudet, asianosaisten prosessuaalinen yhdenvertaisuus, oikeus tuomioistuinkäsittelyyn sekä oikeus saada neuvoja ja antaa toisen henkilön puolustaa ja edustaa itseään.⁴⁶ Lisäksi oikeuteen saada asiansa käsiteltyksi tuomioistuimessa sisältyy unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan myös kansallisten tuomioistuinten toimivalta tutkia kaikki sen käsiteltäväksi saatettujen oikeusriitojen kannalta merkitykselliset tosiseikka- ja oikeuskysymykset.⁴⁷ Mielestäni kansallisella tuomioistuimella, joka päättää laittoman kilpailunrajoituksen siviilioikeudellisista seuraamuksista, ei ole tällaista toimivaltaa, jos se ei käytännössä voi arvioida keskeistä todistusaineistoa, kuten julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin aikana koottuja asiakirjoja, joissa on jo todettu lainvastainen kilpailunrajoitus, kuten kartelli.

53. Näin ollen ratkaisevan todistusaineiston saatavuuden rajoittaminen heikentää asianosaisten oikeutta riita-asiansa ratkaisemiseen tuomioistuimessa.⁴⁸ Se vaikuttaa myös niiden oikeuteen tehokkaasti puolustaa tuomioistuimessa etuaan.⁴⁹

54. Oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi ei kuitenkaan ole ehdoton.⁵⁰ Sitä voidaan rajoittaa edellyttäen, että rajoituksilla ei puututa kyseisen oikeuden keskeiseen sisältöön, että niillä pyritään hyväksyttävään päämäärään ja että käytetyt keinot ovat oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.⁵¹

41 — Asia Dounias, julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotuksen 50 kohta.

42 — Ks. esim. asia C-276/01, Steffensen, tuomio 10.4.2003 (Kok., s. I-3735) ja asia C-199/11, Otis ym., tuomio 6.11.2012.

43 — Asia C-542/08, Barth, tuomio 15.4.2010 (Kok., s. I-3189, 40 kohta).

44 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Levez, tuomion 32 kohta, jossa työnantajan petoksen, joka koski miespuolisten työntekijöiden vastaavasta työstä saaman palkan määrää, katsottiin aiheuttaneen sen, että Levez nosti kanteen liian myöhään.

45 — Ks. klassinen tapaus eli asia 199/82, San Giorgio, tuomio 9.11.1983 (Kok., s. 3595, Kok. Ep. VII, s. 373).

46 — Asia Otis ym., tuomion 48 kohta.

47 — Asia Otis ym., tuomion 49 kohta.

48 — Ks. julkisasiamies Darmonin 29.5.1991 esittämä ratkaisuehdotus yhdistetyissä asioissa C-87/90, C-88/90 ja C-89/90, Verholen ym., tuomio 11.7.1991 (Kok., s. I-3757, ratkaisuehdotuksen 33 kohta).

49 — Asia DEB, tuomion 45 kohta, jossa viitataan asiassa Steel ja Morris v. Yhdistynyt kuningaskunta 15.2.2005 annettuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioon (Recueil des arrêts et décisions 2005-II, 59 kohta).

50 — Asia DEB, tuomion 45 kohta.

51 — Asia DEB, tuomion 47 kohta, jossa viitataan asiassa Tolstoy Miloslavsky v. Yhdistynyt kuningaskunta, 13.7.1995 annettuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioon (A-sarja, nro 316-B, 59–67 kohta) ja asiassa Kreuz v. Puola, 19.6.2001 annettuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioon (Recueil des arrêts et décisions 2001-VI, 54 ja 55 kohta). Ks. myös asia Unibet, julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotuksen 38 kohta.

55. Perusoikeuskirjan 47 artikla on merkityksellinen esillä olevan asian kannalta myös siksi, että siinä taataan oikeudenkäyntien oikeudenmukaisuus, minkä tarkoituksena on suojella kartelliin osallistuneiden yritysten etuja. Siksi katson, ettei leniency-hakijan vapaaehtoisesti esittämiin lausuntoihin, joita voidaan käyttää sitä itseään vastaan, pidä lähtökohtaisesti myöntää tutustumisoikeutta kolmansille.⁵² Oikeus olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä toteamiseen on jo vakiintunut osa unionin oikeutta,⁵³ ja siihen voidaan vedota suoraan unionin sääntöjä täytäntöön panevia kansallisia kilpailuviranomaisia vastaan.⁵⁴

56. On totta, että leniency-ohjelmat eivät takaa suojaa vahingonkorvausvaatimuksilta⁵⁵ ja että oikeus olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä toteamiseen ei päde yksityisoikeudellisissa asiayhteyksissä. Tästä huolimatta sekä yleiset poliittiset syyt että oikeudenmukaisuus sitä asianosaista kohtaan, joka on antanut raskauttavia tietoja leniency-ohjelman yhteydessä, ovat painava syy julkisoikeudellisen kilpailuoikeudenkäynnin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden antamista vastaan silloin, kun hyötyä saanut asianosainen on toiminut syyttävän kilpailuviranomaisen todistajana.

4. Soveltaminen esillä olevaan asiaan

57. Unionin tuomioistuin on todennut, että unionin oikeudessa edellytetään jäsenvaltioiden varmistavan, että kansallisessa lainsäädännössä ei ”loukata” yksilön oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan;⁵⁶ asianosaisia ei voida estää vetoamasta oikeuksiinsa kansallisissa tuomioistuimissa. Onko Itävallan kiellolla, joka koskee oikeutta tutustua kilpailutuomioistuimen oikeudenkäyntiasiakirjoihin ilman kaikkien asianosaisten suostumusta, tällainen vaikutus?

58. Unionin tuomioistuin on katsonut, että komission ja yritysten välillä yrityskeskittymien valvontamenettelyn aikana vaihdettujen asiakirjojen sisältöä koskevien tietojen antaminen kolmansille periaatteessa vaarantaa sekä tutkintatoimien tarkoitusten suojan että tällaisessa menettelyssä mukana olevien yritysten taloudellisten etujen suojan silloinkin, kun kyseinen menettely on saatettu päätökseen ja päätetty.⁵⁷ Tämänkaltaiset periaatteet⁵⁸ kuitenkin kilpailevat unionin tasolla asiakirjoihin tutustumista koskevasta oikeudesta ja avoimuusvelvollisuudesta annettujen sääntöjen kanssa; näistä säännöistä on säädetty unionin lainsäädännössä ja määrätty unionin primaarioikeudessa.⁵⁹

59. Tämän seurauksena unionin tuomioistuin on kehittänyt oikeuskäytännön, joka perustuu osin myös tuomioihin, jotka koskevat oikeutta tutustua komission hallussa oleviin kilpailuasioden tutkintaa koskeviin asiakirjoihin,⁶⁰ ja johon olennaisella tavalla kuuluu punninta tämänkaltaisten vaatimusten välillä ja arvioida kutakin pyydettyä asiakirjaa tapauskohtaisesti. Unionin tasolla tämä tarkoittaa, että kartellioikeudellisen tutkintamenettelyn yhteydessä kerättyihin komission asiakirjoihin tutustumista koskeva täydellinen kieltö on mahdoton.

52 — Asia Pfeleiderer, julkisasiamies Mazákin ratkaisuehdotuksen 46 kohta.

53 — Ks. klassinen tapaus eli asia 155/79, AM & S Europe v. komissio, tuomio 18.5.1982 (Kok., s. 1575, Kok. Ep. VI, s. 427).

54 — Toistettu äskettäin asiassa T-135/09, Nexans France ja Nexans v. komissio, 14.11.2012 annetussa tuomiossa, 128 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen. Ks. myös asia C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals ja Akros Chemicals v. komissio, tuomio 14.9.2010 (Kok. s. I-8301).

55 — Ks. komission tiedonanto sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevista asioista (EUVL 2006, C 298, s. 17, 39 kohta): ”Vapautus sakoista tai niiden lieventäminen ei kuitenkaan suojaa yritystä EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan rikkomiseen osallistumisesta aiheutuvilta siviilioikeudellisilta seuraamuksilta.”

56 — Asia Mono Car Styling, tuomion 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

57 — Asia C-404/10 P, komissio v. Éditions Odile Jacob, tuomio 28.6.2012, 123 ja 124 kohta.

58 — Tähän voidaan lisätä esimerkiksi asiaan liittyvä liikesalaisuuksien suojan käsite. Ks. asia C-1/11, Interseroh, tuomio 29.3.2012, ja asia C-305/05, Ordre des barreaux francophones et germanophone ym., tuomio 26.6.2007 (Kok., s. I-5305).

59 — Ks. mm. Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30.5.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1049/2001 (EYVL L 145, s. 43).

60 — Esim. edellä mainittu asia komissio v. Éditions Odile Jacob ja asia T-344/08, EnBW Energie Baden-Württemberg v. komissio, tuomio 22.5.2012.

60. Näitä periaatteita, jotka on kehitetty komission hallussa oleviin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden yhteydessä, ei voida siirtää suoraan kansallisella tasolla sovellettaviksi. Niissä kuitenkin esitetään asiayhteys, puitteet ja näkökulma sen arvioimiseksi, sopiiko Itävallan ehdoton kielto yhteen tehokasta vaikutusta koskevan periaatteen kanssa.

61. Kuten asiassa Pfleiderer annetusta unionin tuomioistuimen tuomiosta ilmeni, on myös otettava asianmukaisella tavalla huomioon leniency-ohjelmien suojaa koskeva vaatimus. EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan soveltamiseen liittyvästä yhteistyöstä komission ja EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä annetun komission tiedonannon⁶¹ 26 kohdan mukaan ”komissio ei toimita kansallisille tuomioistuimille sakkojen määräämättä jättämistä tai lieventämistä hakeneen yrityksen vapaaehtoisesti toimittamia tietoja ilman kyseisen yrityksen suostumusta”, vaikka – kuten edellä jo mainitsin – se, että komissio jättää sakot määräämättä tai lieventää sakkoja, ei takaa suoja siviilioikeudellisissa vahingonkorvauskanteita koskevissa oikeudenkäynneissä.⁶²

62. Tämänkaltaiset seikat ovat yhtä olennaisia arvioitaessa KartG:n 39 §:n 2 momentin yhteensopivuutta erityisesti silloin, kun siviilioikeudellisten vahingonkorvauskanteita koskevien oikeudenkäyntien tehtävänä on täydentää kilpailuoikeuden täytäntöönpanoa unionissa.⁶³ Näin ollen asiassa Courage ja Crehan ja yhdistetyissä asioissa Manfredi ym. annettujen tuomioiden mukaista yksityisten oikeutta hakea vahingonkorvausta unionin kilpailuoikeutta loukanneilta taloudellisilta toimijoilta ei mielestäni ole syytä kehittää tavalla, joka vaarantaisi julkisoikeudellisten täytäntöönpanojärjestelmien tehokkuuden, olivatpa järjestelmät sitten eurooppalaisia tai kansallisia.

63. Itävallan säännöstä on puolustettu sillä, että Itävallan lainsäätäjä on punninnut keskenään kilpailevia yleisiä ja yksityisiä etuja vaaditulla tavalla ja katsonut tarkoituksenmukaiseksi asettaa ehdottomalle etusijalle yleisen edun, joka liittyy kilpailusääntöjen tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Lukuun ottamatta tiettyjä kilpailuoikeuden soveltamisalan ulkopuolisia tilanteita katson kuitenkin, että etujen punninta, jossa ei jätetä tilaa jollekin kilpailevalle edulle, ei sovi yhteen suhteellisuusperiaatteen kanssa.

64. Suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta katsonkin, että tarkoituksenmukaisempi olisi säännös, jossa säädetään leniency-ohjelman osanottajien ehdottomasta suojasta mutta jossa edellytetään punnintaa kilpailua rajoittavan menettelytavan muiden osanottajien etujen ja väitettyjen uhrien etujen välillä. Itävallassa kilpailutuomioistuimen asiakirjojen luottamuksellisuuden suoja ei rajoitu osallistuvien yritysten liikesalaisuuksiin. Lisäksi katson, että lukuun ottamatta leniency-menettelystä hyötyviä yrityksiä osallistuminen lainvastaiseen kilpailunrajoitukseen ei ole sinänsä liikesalaisuus, joka ansaitsee tulla suojatuksi unionin oikeuden nojalla.⁶⁴

65. Mielestäni kilpailutuomioistuimen hallussa olevien oikeudenkäyntiasiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden ehdoton epääminen asianosaisten suostumuksen puuttuessa olisi näin ollen suhteeton este perusoikeuskirjan 47 artiklassa taatulle oikeudelle saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi erityisesti silloin, kun – kuten asiakirja-aineistosta ilmenee – kilpailutuomioistuimen tuomioita ei anneta yleisön saataville.

61 — EYVL 2004, C 101, s. 54.

62 — On syytä mainita, että unionin yleinen tuomioistuin piti hiljattain välttämättömänä antaa asianosaisille oikeuden tutustua komission asiakirjoihin sen kirjaamossa, kun asia perustui tietoihin, jotka eräs yritys oli toimittanut leniency-menettelyn yhteydessä. Ks. asia T-140/09, Prysmian ym., tuomio 14.11.2012.

63 — Yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista annettuun valkoiseen kirjaan liittyvä komission yksiköiden valmisteluasiakirja (SEC(2008) 404, 2 kohta, s. 7).

64 — Ks. liikesalaisuuksia koskevat huomautukset asiassa C-136/11, Westbahn Management, tuomio 22.11.2012, 7.6.2012 antamassani ratkaisuehdotuksessa. Komissio on aina julkaissut päätöksensä, joissa se soveltaa unionin kilpailuoikeutta, jättäen niistä tarvittaessa pois liikesalaisuuksiksi katsottavat tiedot.

66. Katson, että tehokkaan vaikutuksen vaatimuksen mukaisesti kansallinen tuomioistuin, joka päättää kolmansien oikeudesta tutustua oikeudenkäyntiasiakirjoihin, tarvitsee välineen, jonka avulla se voi suorittaa asiassa Pfleiderer annetussa tuomiossa hahmotellun kaltaisen punninnan. Tällaisen punninnan yhteydessä kansallinen tuomioistuin voisi verrata toisiinsa kaikkia keskenään kilpailevia tekijöitä, kuten yhtäältä kilpailunrajoitukseen osallistuneiden yritysten oikeutettujen liikesalaisuuksien suojaa ja toisaalta SEU 19 artiklan 1 kohdassa määrättyä jäsenvaltioiden velvollisuutta säätää ”tarvittavista muutoksenhakukeinoista tehokkaan oikeussuojan takaamiseksi unionin oikeuteen kuuluvilla aloilla”. Kansallinen lainsäätäjä voi säätää tekijöistä, jotka on otettava huomioon tällaisen punninnan yhteydessä, mutta se ei voi estää punninnan suorittamista, kenties lukuun ottamatta leniency-menettelystä hyötyvien yritysten toimittamia tietoja.

67. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä katsotaan, että ”vaikka EY:n perustamissopimuksessa on otettu käyttöön tiettyjä suoria kanteita, joita yksityishenkilöt voivat tarvittaessa nostaa yhteisöjen tuomioistuimissa, tarkoitus ei ole ollut perustaa kansallisissa tuomioistuimissa yhteisön oikeussääntöjen noudattamisen varmistamiseksi muita oikeussuojakeinoja kuin ne, jotka on otettu käyttöön kansallisessa oikeudessa – Asia olisi toisin ainoastaan, jos kyseisen kansallisen oikeusjärjestyksen rakenteesta ilmenee, ettei ole olemassa mitään sellaista oikeussuojakeinoa, jolla voidaan vaikka jonkin muun asian yhteydessä tai ennakkokysymyksenä varmistaa yksityisillä oikeussubjekteilla yhteisön oikeuden perusteella olevien oikeuksien kunnioittaminen”.⁶⁵

68. Kilpailutuomioistuimen on siis arviointia suorittaessaan otettava asianmukaisella tavalla huomioon Itävallan lainsäädännön mukaisesti käytettävissä olevat vaihtoehtoiset keinot kerätä todisteet. Näihin keinoihin kuuluvat esimerkiksi menettelysäännöt asiakirjojen toimittamisesta siviilioikeudenkäynnin yhteydessä ja säännöt liittovaltion kilpailuviranomaisen hallinnollisiin asiakirjoihin tutustumista koskevasta oikeudesta sekä siviiliprosessilain 219 §:n 2 momentti ja 273 §, ennen kuin päätetään, mitkä osat sen asiakirjoista mahdollisesti annetaan kolmansien saataville, jotta noudatetaan tehokasta oikeussuojaa asian Courage ja Crehan ja yhdistettyjen asioiden Manfredi ym. kaltaisissa vahingonkorvauskanteissa sellaisia taloudellisia toimijoita vastaan, joiden on todettu rikkoneen SEUT 101 artiklaa. Samoin on meneteltävä arvioitaessa vahingonkorvauksen määrää.⁶⁶

69. Kansallisen lainsäätäjän mahdollisesti asettamien muuttujien rajoissa ja edellyttäen, että noudatetaan edellä kehiteltyjä unionin oikeuden periaatteita, on siis jätettävä tilaa punninnalle kilpailusääntöjen tehokasta täytäntöönpanoa koskevien yleisten etujen ja kyseisten sääntöjen rikkomisen uhrien yksityisten etujen välillä.

70. Tämän vuoksi ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen siten, että tehokkaan oikeussuojan periaate, sellaisena kuin sitä sovelletaan SEU 19 artiklan 1 kohdan perusteella, on esteenä KartG:n 39 §:n 2 momentin kaltaiselle kansallisen kilpailuoikeuden säännökselle, jossa evätään kolmansilta, jotka haluavat nostaa siviilioikeudellisen vahingonkorvauskanteen kartellin osanottajia vastaan, oikeus tutustua kilpailutuomioistuimen asiakirjoihin ilman kartellin osanottajien suostumusta.

65 — Asia Unibet, tuomion 40 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

66 — Julkisasiainministeri Sharpston on todennut, että käytännön ongelmat määrän arvioinnissa eivät ole riittävä peruste katsoa, että vahingonkorvausvaatimuksen tekeminen on ”käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa”. Ks. hänen asiassa Unibet antamansa ratkaisuehdotuksen 49 kohta. Mielestäni tässä on kyse vaikeusasteesta, joka kansallisen tuomioistuimen on arvioitava SEU 19 artiklan 1 kohdan perusteella.

V Ratkaisuehdotus

71. Ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa kilpailutuomioistuimen esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

- 1) Unionin oikeuden tehokkuusperiaate, sellaisena kuin sitä sovelletaan SEU 19 artiklan 1 kohdan perusteella, on esteenä sellaiselle kansallisen kilpailuoikeuden säännökselle, jonka mukaan oikeus tutustua kansallisen tuomioistuimen asiakirjoihin, jotka on koottu unionin kilpailuoikeutta soveltaen toteutetun kilpailuoikeudenkäynnin aikana, voidaan myöntää sellaisille kolmansille, jotka eivät ole kyseisen kilpailuoikeudenkäynnin asianosaisia mutta jotka haluavat nostaa siviilioikeudellisen vahingonkorvauskanteen kilpailuoikeudenkäynnin kohteena olleen sopimuksen sopimuspuolia vastaan, vain silloin, kun kaikki kilpailuoikeudenkäynnin asianosaiset antavat suostumuksensa tähän. Kysymykseen on syytä vastata toisin vain, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään näytön hankkimiseksi unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta ja vahingon suuruuden määrittämiseksi sellaisista vaihtoehtoisista keinoista, joilla luodaan tehokas oikeussuoja oikeudelle nostaa siviilioikeudellinen vahingonkorvauskanne mainittujen määräysten rikkomisen perusteella ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklaa.
- 2) Unionin oikeuden vastaavuusperiaate ei ole esteenä kansalliselle säännökselle, jonka mukaan oikeus tutustua kansallisen tuomioistuimen asiakirjoihin, jotka on koottu unionin kilpailuoikeutta soveltaen toteutetun kilpailuoikeudenkäynnin aikana, voidaan myöntää sellaisille kolmansille, jotka eivät ole kyseisen kilpailuoikeudenkäynnin asianosaisia, poikkeuksetta vain silloin, kun kaikki kilpailuoikeudenkäynnin asianosaiset antavat suostumuksensa tähän, jos sääntöä sovelletaan samalla tavoin täysin kansalliseen kilpailuoikeudenkäyntiin mutta se poikkeaa kansallisista säännöksistä, joita sovelletaan kolmansien oikeuteen tutustua oikeudellisiin asiakirjoihin muuntyyppisten oikeudenkäyntien yhteydessä, etenkin riita-asioita koskevassa siviiliprosessissa ja siviiliasioiden hakemuslainkäytössä sekä rikosprosessissa.